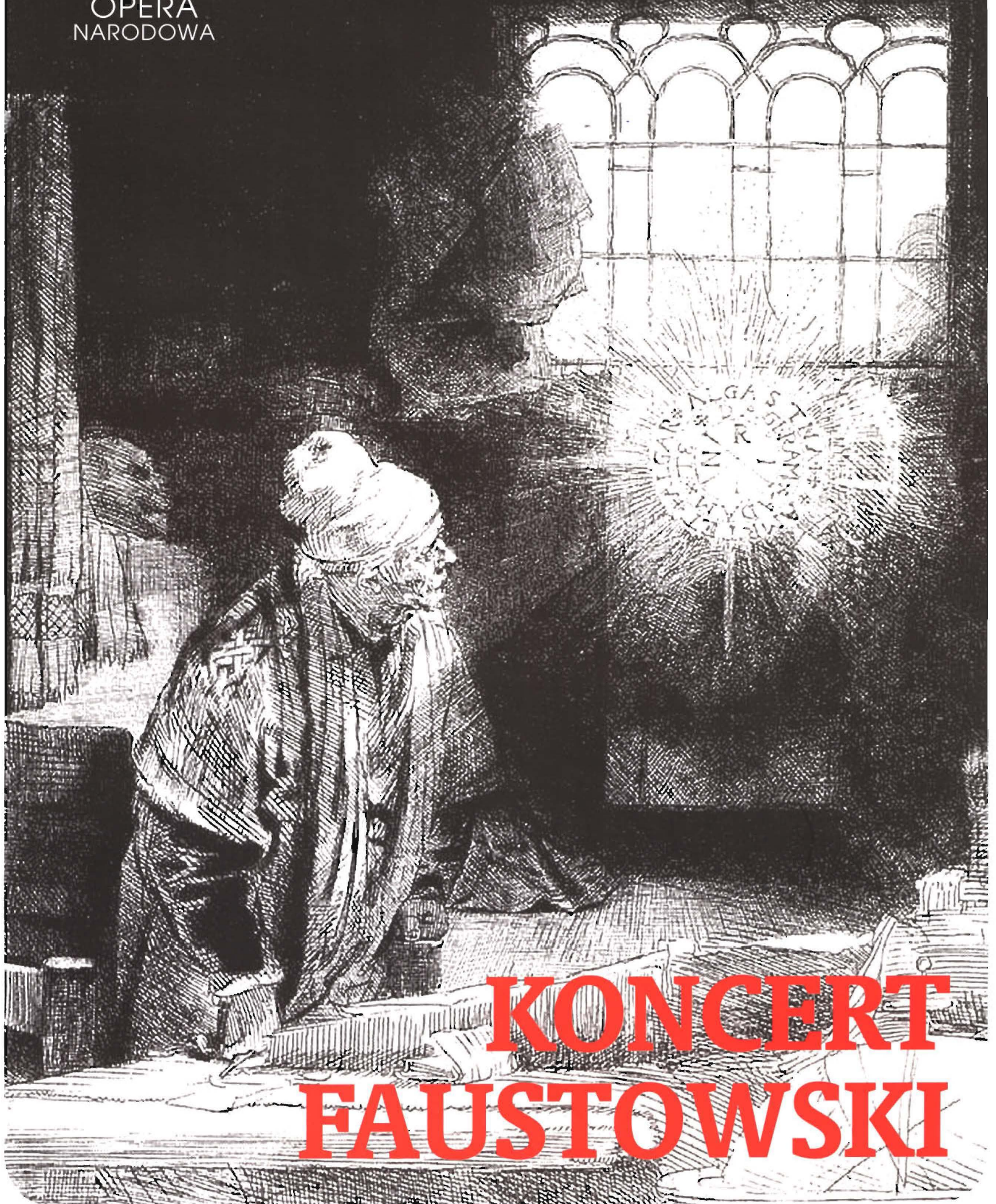
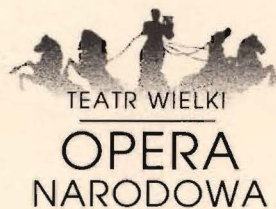

TEATR WIELKI
OPERA
NARODOWA

25 WRZEŚNIA 2008 | SALA MONIUSZKI

KONCERT FAUSTOWSKI

Dyrektor naczelny JANUSZ PIETKIEWICZ
Dyrektor artystyczny MICHAŁ ZNANIECKI

WALC „MEFISTO”

Cztery walce *Mefisto* Ferenc Liszt skomponował w latach 1859-62, 1880-81, 1883 i 1885. Pierwsze dwa utwory przeznaczył na orkiestrę, później zaaranżował je także na fortepian i dwa fortepiany. Walce o numerach 3 i 4 zostały skomponowane na fortepian solo. Wszystkie są jaskrawymi przykładami muzyki programowej. Kompozytora zainspirowały epizody z historii o Fauście i jego paktie z diabłem, lecz nie czerpał z dzieła Goethego. Zafascynowało go bliższe mu ujęcie Nikolausa Lenau, pisarza epoki biedermeieru, który swojego *Fausta* napisał w 1836 roku. Walc oznaczony numerem drugim stylistycznie zapowiada już późniejsze utwory Skriabina, Busoniego, a nawet Bartóka. Liszt rozpoczyna i kończy dzieło muzycznym interwałem w warstwie dźwiękowej tradycyjnie symbolizującym diabła. Jest przy tym pod względem wyrazowym bardziej ekspresyjny i demoniczny niż Camille Saint-Saëns (któremu kompozytor zadedykował walca) w swym *Dance Macabre* skomponowanym zaledwie kilka lat wcześniej, który to utwór Liszt znał i transkrybował.

FAUST I HELENA

Lili Boulanger, siostra i uczennica Nadii Boulanger, urodziła się 21 sierpnia 1893 roku w Paryżu, zmarła 13 marca 1918 roku w Mézy (Seine-et-Oise). Kiedy miała zaledwie szesnaście lat postanowiła, że zostanie kompozytorem. Kształciła się w konserwatorium w Paryżu, jednak problemy zdrowotne uniemożliwiały jej regularne uczęszczanie do szkoły. Studiowała kompozycję u Paula Vidala i harmonię u Georges'a Caussade'a. Komponowała pieśni, utwory chóralne, psalmy; nie dokończyła pracy nad operą *La princesse Maleine* do libretta wg Maurice Maeterlincka. Przez pewien czas należała do komitetu pomocy rodzinom muzyków i żołnierzy poszkodowanych podczas I wojny światowej. W wieku dwudziestu lat napisała kantatę *Faust i Helena* na konkurs Prix de Rome i jako pierwsza kobieta zdobyła główną nagrodę. Kantata *Faust i Helena* nosi podtytuł „epizod liryczny na podstawie drugiej części *Fausta*”. Napisana na mezzosopran, tenor, baryton i orkiestrę. Dzieło kompozytorka zadedykowała swojej siostrze Nadii, pierwszej nauczycielce. Zgodnie z regułami współzawodnictwa Lili skomponowała utwór konkursowy w przeciągu czterech tygodni. Kantata rozpoczyna się od delikatnego impresjonistycznego wstępu. Później dynamika narasta aż do niemal wagnerowskiego brzmienia w wielkiej scenie miłosnej. Treść utworu jest prosta: Faust śni o Helenie Trojańskiej i po przebudzeniu pożąda gorąco jej miłości. Rozkazuje Mefistofelesowi umożliwić mu spotkanie z mityczną pięknoscią. Szatan ostrzega go, że miłość Heleny jest niebezpieczna i może spowodować wielki przelew krwi, ale Faust nie daje się przekonać. Dzięki pomocy Mefista spotyka Helenę i zaznaje słodyczy jej miłości. Ich duet przerywa Szatan, znów przestrzegając przed konsekwencjami, i uprowadza Fausta od ukochanej.

SYMFONIA FAUSTOWSKA

Uchodzi za największe osiągnięcie Ferenc Liszta na polu symfoniki. Jednocześnie jest ona punktem szczytowym swojego gatunku - symfonii programowej - wykształconej ostatecznie przez Hectora Berlioza. Autorowi *Symfonii fantastycznej* dedykował zresztą Liszt swoją napisaną w 1854 roku kompozycję. Forma symfonii zachowana jest w niej raczej zewnętrznie, w podziale na trzy części, bowiem w tych ramach pojawiają się tematy, ich przetwarzaniem czy powrotami rządzą nie tyle tradycyjne reguły i tematy, ile idea poetycka. Kompozytor nie postępuje za akcją pierwowzoru literackiego, lecz - jak zaznacza - maluje dźwiękami duchowe portrety trzech głównych jego postaci, nazywając ich imionami trzy potężne rozmiarami części. Część pierwsza to *Faust* - charakteryzują go cztery różne, choć motywicznie pokrewne tematy: Lento assai - Allegro agitato ed appassionato - Andante - Grandioso, które przedstawiają pełnego sprzeczności bohatera. Część druga - *Małgorzata* - Andante soave to liryczny utwór charakteryzujący tę postać, której myśli krążą wciąż wokół ukochanego Fausta, dlatego jego tematy pojawiają się i tutaj w przetworzeniu. Sama bohaterka reprezentowana jest przez pierwszy temat części, powracający w wykonaniu czterech skrzypiec grających solo. Część poświęcona Mefistofelesowi powstała przez karykaturalne zniekształcenie tematów Fausta. Mefistofeles, jako postać najoryginalniejsza, otrzymuje swój portret w kształcie demonicznego scherza Allegro vivace ironico. Dzieło zostało dokończony w 1857 roku poprzez dodanie *Chorus mysticus* - Andante mistico na chór męski z towarzyszeniem organów i grupy smyczków.

KONCERT FAUSTOWSKI

W ramach Festiwalu Opery Narodowej

Mit Fausta w muzyce i teatrze

ORKIESTRA OPERY NARODOWEJ

Dyrygent **EVGENY VOLYNSKY**

oraz

MAŁGORZATA PAŃKO mezzosopran

ARNOLD RUTKOWSKI tenor

ADAM SZERSZEŃ baryton

Ferenc Liszt II WALC „MEFISTO”

(Zweiter Mephisto Walzer)

Lili Boulanger FAUST I HELENA

do tekstu Eugène Adenisa

(Faust et Hélène - épisode lyrique d'après le second *Faust* de Goethe, poème d'Eugène Adenis)

Małgorzata Pańko, Arnold Rutkowski, Adam Szerszeń

Ferenc Liszt SYMFONIA FAUSTOWSKA

w trzech obrazach charakterystycznych wg Goethego

(Eine Faust-Symphonie in drei Charakterbildern nach Goethe)

Arnold Rutkowski

Goethe i kompozytorzy

„Poezja Goethego - pisał w związku z *Faustem* Juliusz Kleiner - to poezja bogatej osobistości, która ekspansją sił własnych i twórczym wchłanianiem wszelkich strumieni życia rozprzestrzeniła się w wymiary wszechludzkie. Przepaja ją ona płynącymi przez nią falami kosmicznymi, dzięki spontanicznemu nadawaniu wszelkim treściom formy wyrazistej urasta w na pół mityczny ogrom jakiegoś wszechorganizmu - a jednocześnie przez dobrowolne, świadome ograniczanie się, przez gospodarne oszczędzanie dynamiki zyskuje przyziemność i bliskość domową, mieszczańską. Wyrzekł się Goethe wybuchowej potęgi za cenę trwałej, niespożytej mocy”.

Czy nie znamienity to fakt, że najdoskonalsze z dzieł symfonicznych Franciszka Liszta inspirowane było właśnie arcydramatem Goethego? Największy geniusz poetycki języka niemieckiego ma również swoje poczesne miejsce w historii muzyki. Żaden ze znanych nam europejskich poetów nie skupił wokół swej twórczości tylu kompozytorów, inspirując ich do pisania pieśni, kantat, oper, poematów symfonicznych - od Mozarta, poprzez Beethovena, Schuberta, Schumanna, Mendelssohna, Liszta, Brahmsa, po Straussa i Mahlera - by wymienić tylko najwybitniejszych. Ta fascynacja trwa przez cały XIX wiek i wygasa wraz z zamieraniem romantycznego idiomu muzyki w wieku XX.

Temat Fausta jest nicią przewodnią tej niezmiernie bogatej twórczości (pełne krytyczno-naukowe wydanie dzieł Goethego obejmuje 40 tomów!); od jej pierwszego młodzieńczego okresu, po lata ostatnie - owocujący wreszcie niesłychanym arcydziełem poetyckiego dramatu, w dwóch częściach: pierwsza wydana w roku 1808, druga ukończona na rok przed śmiercią poety. Pieśń *Małgorzatka przy kołowrotku* (*Gretchen am Spinnrade*) z roku 1814, perła liryki romantycznej młodego Schuberta, otwiera jego wielką drogę pieśniową. A co też poeta by powiedział na dalsze poczynania kompozytorów, którzy - już po jego śmierci - szukali źródeł inspiracji w jego poezji? Jak słuchałby, powiedzmy, *Potępienia Fausta* Berliozą, *Symfonii faustowskiej* Liszta, opery *Faust* (*Margarethe*) Gounoda, opery *Werther* Masseneta, pieśni do swoich tekstów Brahmsa czy Wolfa? Jak zwłaszcza - frapujące pytanie! - znalazłby Brahmsowską rapsodię na alt, chór i orkiestrę *Zimowa podróż w góry Harzu*? (wg eseju Bogdana Pocięja opublikowanego w „Podkowieńskim Magazynie Kulturalnym”)

EVGENY VOLYNSKY

Dyrygent rosyjski. Studia muzyczne ukończył na wydziałach dyrygentury chóralnej i symfoniczno-opero-owej Konserwatorium w Nowosybirsku (1989). Początkowo związany był z tamtejszymi teatrami muzycznymi. Począwszy od 1990 r. jest dyrygentem Państwowego Teatru Opery i Baletu w Nowosybirsku. Od kilku lat współpracuje również jako główny dyrygent z Filharmonią w Irkucku, a niedawno został gościnnym dyrygentem Teatru Opery i Baletu w Czelabińsku. Dyrygował takimi przedstawieniami, jak: *Giselle* Adama, *Carmen* Bizeta, *Książę Igor* Borodina, *Eugeniusz Oniegin*, *Jolanta*, *Dama pikowa*, *Śpiąca królewna* i *Jezioro łabędzie* Czajkowskiego, *Coppélia* Delibesa, *Rita i Łucja z Lammermooru* Donizettiego, *Orfeusz i Eurydyka* Glucka, *Czarodziejski flet*, *Don Giovanni* i *Wesele Figara* Mozarta, *Borys Godunow* i *Chowańszczyzna* Musorgskiego, *Tosca*, *Cyganeria* i *Madame Butterfly* Pucciniego, *Sadko*, *Carska narzeczona* i *Szeherazada* Rimskiego-Korsakowa, *Cyruk sewilski* Rossiniego oraz *Aida*, *La Traviata*, *Nabucco*, *Otello* i *Rigoletto* Verdiego. Prowadzi działalność pedagogiczną, od 1996 r. wyklada w klasie dyrygentury Konserwatorium w Nowosybirsku. W Operze Narodowej dyryguje spektaklami *Damy pikowej* i *Jeziora łabędziego* Czajkowskiego oraz *Oniegina* Johna Cranko/Kurta-Heinza Stolze.

MAŁGORZATA PAŃKO

Mezzosopran. Ukończyła warszawską Akademię Muzyczną w klasie Krystyny Szostek-Radkowej, wyróżniona Medalem „Magna Cum Laude” w 2003 r. Laureatka konkursów wokalnych: im. Ady Sari w Nowym Sączu (dwukrotnie), Polskiej Pieśni Artystycznej w Warszawie (I nagroda) i konkursu w Dusznikach Zdroju (I nagroda w kategorii oratoryjno-pieśniarskiej i Grand Prix). Półfinalistka Konkursu im. Monserrat Caballé w Andorze i finalistka konkursu opery kameralnej w Rheinsbergu (Niemcy). Śpiewała w Filharmonii Narodowej w *Requiem* Verdiego, a także na innych estradach filharmonicznych w kraju i za granicą. Na scenie Opery Narodowej występuje w partii Poliny w *Damie pikowej* Czajkowskiego, Madelon w *Andrei Chénier* Giordana, Margaret w *Wozzecku* Berga i III Damy w *Czarodziejskim flecie* Mozarta oraz w spektaklu *W krainie czarodziejskiego fletu*. Wykonała także partię Zosi w *Zabobonie, czyli Krakowiakach i góralach* Kurpińskiego i Ciotki Pelagii w *Magicznym Doremiku* Ptaszyńskiej.

ARNOLD RUTKOWSKI

Tenor. Na scenie operowej zadebiutował jeszcze jako student łódzkiej Akademii Muzycznej rolą Ferranda w *Così fan tutte* Mozarta w Opera Island na Bornholmie (Dania, 2002). Zapraszany był także do udziału w wielu festiwalach operowych m.in. w Sankt Moritz w Szwajcarii i w Wernigerode w Niemczech. Jest laureatem wielu prestiżowych konkursów wokalnych takich, jak: Międzynarodowy Konkurs Sztuki Wokalnej im. Ady Sari w Nowym Sączu czy Klassik-Mania w Wiedniu. W 2006 r. rozpoczął współpracę z Operą Narodową przygotowując partię Rudolfa w *Cyganerii* Pucciniego. Tę partię wykonywał później z powodzeniem na scenach operowych Francji, Belgii i Holandii. Obecnie jest solistą Opery Wrocławskiej. Współpracuje również z Mazowieckim Teatrem Muzycznym. W repertuarze artysty znajdują się pierwszoplanowe partie tenorowe, takie jak: *Książę w Rigoletcie*, *Alfredo w Traviacie* i *Eduardo w Un giorno di Regno* Verdiego, *Don José w Carmen* Bizeta, *Stefan w Strasznym dworze* i *Jontek w Halce Moniuszki*.

ADAM SZERSZEŃ

Baryton. Absolwent Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach w klasie śpiewu prof. Michaliny Growiec (2002, dyplom z wyróżnieniem). Uczestniczył w wielu konkursach wokalnych, na których zebrał następujące laury: wyróżnienie drugiego stopnia w Ogólnopolskim Konkursie Wokalnym im. Franciszki Platówny, II nagroda na Konkursie Wokalnym im. Ludomira Różyckiego w Gliwicach (1998), I miejsce na II Międzynarodowym Konkursie Polskiej Muzyki Wokalnej w Katowicach (1999), II nagroda na Międzynarodowym Konkursie Muzyki Kameralnej w Łodzi (2001). Dwukrotny stypendysta ministra kultury, miasta Sosnowiec oraz Fundacji im. Kołłątaja. W latach 2002-2005 solista Opery Śląskiej. Ma w swym dorobku dziewiętnaście ról operowych. Od 2003 r. jest gościnnym solistą Teatru Wielkiego w Poznaniu. Partią Księcia Jeleckiego w *Damie pikowej* Czajkowskiego zadebiutował na scenie Opery Narodowej (2004). W 2005 r. wykonał partię Gérarda w *Andrei Chénier* Giordana, w 2006 r. partię Marcella w *Cyganerii* Pucciniego, a w 2007 r. partię Janusza w *Halce Moniuszki*.